

INDLEDNING

I hvilken forstand overvejelsens genstand er en opgave for psykologiens interesse, og i hvilken forstand den – efter at have været psykologiens opgave og interesse – peger hen netop på dogmatikken.

At ethvert videnskabeligt problem indenfor videnskabens store omfang har sin bestemte plads, sit mål og sin grænse og netop derved sin harmoniske fortonen i det hele, sin berettigede medlyden i, hvad det hele udsiger.

Denne betragtning er ikke blot et from velment ønske, der adler videnskabsmanden med sit begejstrende eller vemodige sværmeri, er ikke blot en hellig pligt, der knytter ham i det totales tjeneste og byder ham at forsage løbløshed og lysten til eventyrligt at tabe kontinentet af syne, men den er tillige i enhver speciellere overvejelses interesse, fordi denne ved at forglemme, hvor den hører hjemme, tillige hvad sproget med sikkert rammende tve-tydighed plejer at udtrykke ved det samme, glemmer sig selv, bliver en anden, opnår en mistænkelig perfektibilitet i at kunne blive, lige hvad det skal være.

Ved således ikke videnskabeligt at kalde til orden, ved ikke at våge over, at det forhindrer de enkelte problemer at haste hinanden forbi, som gjaldt det om at komme først til en maskerade, opnår man vel undertiden en vis åndrighed, forbløffer undertiden ved allerede at have grebet, hvad man dog er meget langt fra, træffer undertiden en overenskomst på løse ord med det forskellige.

Denne vinding hævner sig imidlertid bag efter som alt ulovligt erhverv, hvilket ikke lader sig hverken borgerligt eller videnskabeligt eje. Når man således overskriver det sidste afsnit af logikken: "virkeligheden", så vinder man derved den fordel, at det ser ud, som var man allerede i logikken kommet til det højeste eller – om man så vil – det laveste.

Tabet er imidlertid iøjnefaldende, thi hverken logikken eller virkeligheden er tjent dermed. Virkeligheden ikke,

thi tilfældigheden, som er et væsentligt medhenhørende i virkeligheden, kan logikken ikke lade slippe ind. Logikken er ikke tjent dermed, thi hvis den har tænkt virkeligheden, da har den optaget noget i sig, som den ikke kan optage, den er kommet til at foregribe, hvad den blot skal forud ordne.

Straffen er tydelig, at enhver overvejelse, om hvad virkelighed er, er vanskeliggjort, ja, måske en tidlang umuliggjort, fordi ordet først må ligesom have tid til at besinde sig på sig selv – tid til at glemme fejltagelsen.

Når man således i dogmatikken kalder tro “det umiddelbare” uden nogen nærmere bestemmelse, så vinder man den fordel, at man overbeviser enhver om nødvendigheden af ikke at blive stående ved troen, ja, man afvinde vel endogså den rettroende denne indrømmelse, fordi han måske ikke straks gennemskuer misforståelsen, at den ikke har sin grund i det senere, men i hin første vildfarelse.

Tabet er umiskendeligt, thi troen taber derved, at den berøves, hvad den lovligt tilhører – sin historiske forudsætning; dogmatikken taber derved, at den kommer til at begynde, ikke hvor den har sin begyndelse, men indenfor en tidligere begyndelse.

I stedet for at forudsætte en tidlig begyndelse, ignorerer den denne og begynder frisk væk, som var det logikken, thi den begynder jo netop med det gennem den allerfineste abstraktion tilvejebragte flygtigste, dvs. det umiddelbare.

Hvad der da logisk tænkt er rigtigt, at det umiddelbare netop derved er hævet, det bliver i dogmatikken passiar, thi hvem kunne det vel falde ind at ville blive stående ved det umiddelbare (uden nærmere bestemmelse), da det jo netop er ophævet i samme øjeblik, man nævner det, ligesom en søvngænger vågner i samme øjeblik hans navn nævnes.

Når man således undertiden i næsten kun indledende undersøgelser finder det ord: “forsoning” anvendt for at betegne den spekulative viden eller identiteten af det er-

kendende subjekt og det erkendte, det subjekt-objektive osv., så ser man jo let, at vedkommende er åndrig, og at han ved hjælp af denne åndrighed har forklaret alle gåder især for alle dem, der end ikke videnskabeligt bruger den forsigtighed, som man dog bruger i det daglige liv – at høre nøje gådens ord, inden man gætter den.

I andet fald erhverver man sig den uforlignelige fortjeneste ved sin forklaring at have opgivet en ny gåde: Hvorledes noget menneske kunne finde på, at dette skulle være forklaringen.

At tænkningen overhovedet har realitet, var hele den antikke filosofi og middelalderens forudsætning. Ved Kant blev denne forudsætning gjort tvivlsom.

Sæt nu, at den hegelske filosofi virkelig havde gennemtænkt Kants skepsis (imidlertid turde dette dog altid blive et stort spørgsmål, til trods for alt hvad Hegel og skole ved hjælp af stikordene: “metoden” og “manifestationen” har gjort for at skjule, hvad Schelling mere åbenlyst ved stikordene: “den intellektuelle anskuelse” og “konstruktionen” bekendte, at det var et nyt udgangspunkt) og således i en højere form rekonstrueret det tidligere, således at tænkningen ikke har realitet i kraft af en forudsætning, er da denne tænkningens bevidst tilvejebragte realiteten en forsoning?

Filosofien er jo da kun bragt derhen, hvor man i gamle dage begyndte – i gamle dage, da netop forsoningen havde sin uhyre betydning. Man har en gammel respektabel filosofisk terminologi: tesis, antitesis, syntesis.

Man vælger en nyere, hvor “mediationen” indtager tredje plads, skal dette være et så overordentligt fremskridt? Mediationen er tvetydig, thi den antyder på engang forholdet mellem de to og resultatet af forholdet, det, hvori de forholder sig i hinanden som de, der har forholdt sig til hinanden; den betegner bevægelsen, men tillige hvile.

Om dette er en fuldkommenhed, vil først en langt dybere dialektisk prøvelse af mediationen afgøre; men den venter man uheldigvis på. Man afskaffer da syntesis og